

Researcher

ISSN: 2717-9494

(2020) Cilt 8 / Sayı 3, s. 01-24

Geliş Tarihi: 17.08.2020

Kabul Tarihi: 19.09.2020

Online Yayın Tarihi: 30.09.2020

İki Dilli Türk Çocukların Dil Tercihleri ve Bu Tercihlerinin Sebepleri: Londra Örneği*

Bircan EYÜP¹, Esra Birsen GÜLER²

Özet

Bu araştırmanın amacı, Londra'da yaşayan iki dilli Türk çocukların dil tercihlerini, bu tercihlerinin sebeplerini ve iki dilliliğe yönelik düşüncelerini tespit etmektir. Çalışma tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırma grubunu Londra'da yaşayan ana dili Türkçe olan 28 Türk çocuğu oluşturmaktadır. Çocuklar yaş aralığı 9 ile 14 arasında değişmektedir. Çocukların %64.3'ü kız, %35.7'si erkektir. Çocukların tamamı Londra'da doğmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan 'Kişisel Bilgi Formu', 16 maddeden oluşan 'İki Dilli Türk Çocuklarına Yönelik Dil Tercihi Anketi' ve 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde istatistiksel işlemlerden ve içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, Londra'da yaşayan iki dilli Türk çocukların çoğunluğunun yaşamlarında öncelikli dil olarak İngilizceyi gördükleri belirlenmiştir. Çocukların dil tercihlerinde okul ve sosyal çevrenin aileden daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocukların kendilerini İngilizceyle daha rahat ifade etmelerine rağmen her iki dile karşı da olumlu düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Çocukların iki dilli olmanın önemli olduğunu ve bunun onları ayrıcalıklı yaptığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocukların çevrelerinin genel olarak iki dilliliğe yönelik olumlu bir bakış açısına sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında iki dilli Türk çocukların eğitim sürecine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İki dilli Türk çocukları, ana dili, dil tercihleri, Londra.

Bilingual Turkish Children's Language Preference and the Reasons: London Example

Abstract

The aim of this study is to determine the language preferences of bilingual Turkish children living in London, the reasons for these preferences and their views on bilingualism. The study is designed according to the survey model. The research group consists of 28 Turkish children living in London whose mother tongue is Turkish. 64.3% of the children are girls and 35.7% are boys. All of the children were born in London. In the study, "Personal Information Form" prepared by the researchers, "Language Preference Survey for Bilingual Turkish Children" and a semi-structured interview form consisting of 8 questions were used as data collection tools. Statistical processes and content analysis were used in the analysis of the data. As a result of the research, it was determined that most of the

* Bu çalışma 20-23 Nisan 2017 tarihlerinde Roma'da düzenlenen "ISLET 2017- 3. International Symposium on Language Education and Teaching" adlı sempozyumda bildiri olarak sunulan "İngilizceye Karşı Türkçe mi? İngilizce ile Türkçe mi?" adlı çalışmanın geliştirilmiş hâlidir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, bircaneyup@trabzon.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8061-1159

² Türkçe Öğrt., Londra Yunus Emre Enstitüsü, esrabirsens35@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8055-342X

bilingual Turkish children living in London see English as their primary language in their lives. It has been concluded that school and social environment are more effective than family in children's language preferences. In addition, although children express themselves more comfortably in English, it has been determined that they have positive thoughts towards both languages. It was concluded that children think it is important to be bilingual and that this makes them privileged. In addition, it was determined that the children's environment generally has a positive perspective towards bilingualism. In the light of the results obtained in the study, suggestions were made regarding the education process of bilingual Turkish children.

Keywords: Bilingual Turkish children, mother tongue, language preferences, London.

GİRİŞ

Günümüz dünyasında pek çok yerde çocuklar sosyal çevrelerinde ve okul ortamlarında kullandıkları dilden farklı bir dili evde kullanmaktadır. Bu, dünya genelinde iki dilli ortamların sayısının giderek arttığını göstermektedir (Günay, 2015). Bu gelişme aynı zamanda iki dillilik kavramını da ön plana çıkarmaktadır. Daha evvel bağlamından bağımsız ele alınan iki dillilik sadece iki dili ana dili seviyesinde veya ona çok yakın kullanmak olarak tanımlanmıştır (Bloomfield, 1933). Haugen (Rezzagil, 2010'dan akt. Yılmaz, 2014, s. 1643) ise "karşı dilde anlamlı ifadeler ortaya koyabilmek noktasında iki dilliliğin başladığını" ifade etmektedir. Aksan (2000, s. 26) da iki dilliliği, "bireyin çeşitli nedenlerle ve değişik koşullar altında birden fazla dili edinmesi, kullanması ya da ikinci bir dili ana diline yakın düzeyde öğrenmesi durumu" (akt. Bölükbaş Kaya, Hançer ve Golynskaia, 2019, s. 100) olarak tanımlamaktadır. İki dillilik başlı başına bir bütündür. İki dilli insanlar her bir dili farklı insanlarla, farklı bağlamlarda ve farklı amaçlarla kullanmaktadır. Bu nedenle de dil yeterlilikleri dilin nerede, hangi bağlamda ve ne kadar kullanıldığı ile ölçülebilmektedir. Bunun için kişinin iki dildeki yeterliliği mukayese edilirken nerede, ne zaman ve kiminle soruları hassasiyetle cevaplanmalıdır (Cook, 1991).

Türkiye'den 1960'lardan itibaren Avrupa'nın farklı ülkelerine çeşitli sebep ve amaçlarla yapılan göçler neticesinde iki dillilik konusu Türk göçmenler için de zamanla gündeme gelmeye başlamıştır. Zira, ilk göçlerle birlikte göç edilen yere uyum sağlama ile ilgili çeşitli problemler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu problemlerin ilk sırasında ise dil gelmektedir. Gittikleri ülkenin dilini bilmeyen Türk göçmenler topluma uyum sağlamakta, kendilerini ifade etmekte ve insanlarla anlaşmakta önemli sorunlar yaşamışlardır (Esenlikçi ve Engin, 2019). Nitekim dil problemi daha geç zamanlarda Türkiye'den göç edilen ülkelere de yaşanmaya devam etmiştir. Bu ülkelere biri olan ve bu çalışmada ele alınan Londra şehrinin bulunduğu İngiltere'ye Türkler 1970'lerin sonlarında göçmeye ve 1980'lerin ortalarında yerleşmeye başlamışlardır. Göç eden ilk kuşağın eğitim düzeyi oldukça düşüktü ve bugün bile bu kuşak İngiliz toplumuna uyum sağlayamamıştır. Kültürel ve dinî farklılıklar nedeniyle kendilerine has gettolar oluşturup İngilizlerden ve diğer milletlerden uzak bir yaşam tercih etmişlerdir. Günümüzde dahi basit bazı İngilizce sözcükler dışında hiç İngilizce bilmeyen pek çok Türk göçmen bu gettolarda yaşamaya devam etmektedir. Ancak ikinci ve daha sonraki kuşaklarda dil problemi yavaş yavaş azalmaya başlamıştır (Aşçı, 2013, s. 109-110).

Bu kuşaklar içerisindeki Türk çocuklarının İngiltere’de daha az dil problemi yaşamalarının önemli sebeplerinden biri, bu çocukların büyük bir kısmının İngiltere’de devlet okullarına gitmeleri ve bu okullarda İngilizce eğitim almalarıdır (İsa, 2014). Bu da çocukların okulda ve okul çevresinde İngilizce konuşmalarını gerekli kılmıştır. Ancak bu kez de çocuklar aileleriyle ve yakın çevreleriyle Türkçe, okulda ise İngilizce iletişim kurmak zorunda kalmıştır. Bu durum, Türk çocuklarının farklı ortamlarda farklı dilleri kullanmalarını ihtiyaç hâline getirmiştir. Böylece Türk çocukları arasında iki dillilik yaygınlaşmaya başlamıştır.

Londra’da yaşayan Türk çocuklarının önemli bir kısmı ana okuluna başlayana kadar ailesinden ve yakın çevresinden Türkçeyi duymakta ve bu sayede de öğrenmektedir. Ancak bu süreç bilinçli bir öğrenme süreci değildir. Ana okuluna başladıktan sonraki süreçte eğitim hayatlarında her daim İngilizce kullanmaları çocukların ana dili sürecini gerçek anlamda tamamlamalarına engel olmaktadır. Bir süre sonra da çocuklar kendi ana dillerinde problem yaşamaya başlamaktadır. Bu durumu engellemek ve çocukların ana dillerini daha sistemli bir şekilde öğrenmeleri adına Londra’da Türklerin yoğun olduğu bölgelerdeki İngiliz okullarında Türk çocuklarına Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden gönderilen öğretmenler tarafından Türkçe dersleri verilmektedir. Bu dersler, seçmeli ders adı altında haftada bir ders saati şeklinde yürütülmektedir. Bunun yanı sıra Londra’nın farklı bölgelerinde Türk dernekleri tarafından açılan yaklaşık 15 Türk Dernek Okulu da bulunmaktadır. Bu okullarda çocuklara genellikle hafta sonları olmak üzere bazen de hafta içi bir ya da iki gün Türkçe dersleri verilmektedir (Londra MEB, 2020). Türk nüfusunun fazla olduğu Londra’da okul sayısının bu kadar az görülmesinin nedeni bir grup birden fazla binada veya camide ders yapsa bile Londra Eğitim Müşavirliğinin açıkladığı okullar listesinde grubun ders yaptığı ana mekâna yer verilmesidir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından gönderilen öğretmenler bu dernek okullarında da Türkçe derslerine girmektedir. Bu kursların bazılarında ayrıca din, sanat, müzik, spor, İngilizce, matematik ve fen gibi dersler de verilmektedir (Okur, 2014, s. 293). Bunların yanı sıra İngiliz okullarının bazılarında da Türk öğrencilerinin gireceği A-Level ve GCSE Türkçe sınavlarına yönelik hazırlık dersleri de yapılmaktadır.

Doğduktan sonra yurt dışına giden ya da yurt dışında doğup büyüyen Türk çocukları yaşadıkları ülkede ana dillerini yeterli derecede öğrenememektedir. Bunun nedenleri arasında ailelerin eğitim seviyelerinin düşük olması, ana dilin önemini kavrayamamış olması, çocuğun Türkçe dil eğitimine yardımcı olamaması, çocukların Türkçe dersine katılma zorunluluğunun olmaması ve Türkçe derslerinin sayısının az olması yer almaktadır (Bekir ve Aydın, 2018, s. 98). Nitekim İngiltere’deki Türkçe öğretmenlerine yönelik yapılan çalışmalarda da öğretmenler benzer görüşler ifade etmişlerdir. Öğretmenler “Türk öğrencilerin derslere ilgisiz davrandıklarını, okul haricinde Türkçeyi kullanmadıklarını ve ailelerin Türkçe derslerini desteklemediklerini ve bu nedenlerden dolayı da Türkçelerinin yetersiz olduğunu” belirtmişlerdir (Güleç ve Yaman, 2014). Hatta “İngiltere’deki Türk ailelerin ve çocuklarının birçoğunun Türkçe ve Türk kültürünü aşağılık bir durum olarak algıladıklarını, Türkçe öğretimine ve kullanımına önem” vermediklerini belirleyen çalışmalar da mevcuttur (Yaman ve

Dağtaş, 2015, s. 65). Bu durum, Türkçenin yakın gelecekte İngiltere’de yaşayan Türk çocukları tarafından kullanılmama olasılığını da ortaya çıkarmaktadır.

Ana dilinin sağlıklı bir şekilde ediniminin çocuğun bilişsel, dilsel ve sosyal gelişimine katkısı önemlidir. Ancak “çocuklar ana dilini tam olarak öğrenmeden ikinci dille temasa geçtiğinde ana dili bilgisi eksik kalmaktadır. Ana dili öğrenimi tam anlamıyla gerçekleşmeden ikinci dili öğrenmek içinden çıkılmaz bir hâl alarak çocukların her iki dili de eksik öğrenmelerine neden olmaktadır. Bu durumda çocuklar hem ana dilini hem de ikinci dili öğrenirken sorunlar yaşamaktadır” (Arslan ve Şaşmaz, 2016, s. 182). Nitekim çocukların “ana dili edinimi ve öğretimiyle birlikte gelişen kavram oluşturma yeteneği, farklı konulara yönelik hayat bilgisi, yazılı iletişim becerisi ve estetik dil kullanımı, problem çözme, gözlem yapma, bulguya, yargıya ulaşma gibi akademik beceriler ve öğrenme stratejilerindeki gelişim, bütünüyle ikinci dile aktarılmaktadır. İkinci dildeki söz varlığının ya da sözlü ve yazılı dil kullanım becerisinin gelişimi, bu gelişmişlik derecesinin ilk dildeki gelişmişlik düzeyine dayanmaktadır” (Uzun, 2003). Bu bakımdan Türk çocuklarının da Türkçeye hâkim oldukları ölçüde İngilizcede başarılı olmaları beklenmektedir. Ancak Londra’daki Türk çocuklarının okullardaki başarı durumu genel olarak düşük seviyelerdedir. Hatta tüm azınlıklar arasında kıyaslama yapıldığında Türk öğrencilerin daha alt seviyelerde olduğu görülmektedir (Uysal, 2015, s. 761). Bu durum, öğrencilerin İngilizceye yeterli düzeyde hâkim olmadıklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Nitekim Issa (2008) da İngiltere’de öğretmenlerin çocuklara İngilizcenin ana dilleri olmadığını sürekli dayatmalarından dolayı çocukların İngilizcelerinin gelişmediğini ifade etmiştir (Akt. Okur, 2014, s. 295).

Alanyazın tarandığında yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik çalışmaların son yıllarda kısmen artmasına rağmen çok sınırlı sayıda olduğu görülmektedir (Ortaköylü, Satılmış ve Eyüp, 2020). Özelde İngiltere açısından bakıldığında da durum aynıdır. İngiltere’de yaşayan Türk çocuklarına yönelik çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda Türk çocuklarının dil kullanma durumları (Okur, 2014), sözcük hazineleri (Tatar Kırılmış ve Çelebi, 2015), dil bilgisi eğitimindeki problemleri (Güleç ve Yaman, 2014), kültürleşme tercihleri (Kılıçoğlu, Acat ve Karadağ, 2015), dil gelişim performanslarının özgül dil bozukluğu riski (Erdoğan, 2015), ana dili Türkçeyi öğrenme durumları (Bayat, 2016), uluslararası mekânlardaki duygusal coğrafyaları (Uysal, 2016), Türkçe anlattıkları hikâyeler (Aydoğan ve Aydın, 2017), Türkçe sözlü dil becerileri (Aydın ve Gün, 2018) ve yaratıcı dramının çocukların kitap okuma sevgi ve ilgisine etkisi (Uludüz ve Günbayı, 2018) incelenmiştir. Ayrıca Londra’daki Türk okullarını inceleyen çalışmada da Türkçe dersleri ve Türk öğrencilerin durumlarına değinilmiştir (Uysal, 2015).

Genel olarak bakıldığında yapılan çalışmalarda İngiltere’de yaşayan Türk çocuklarının farklı açılardan ele alındığı görülmektedir. Ancak bu çalışmalar içerisinde daha çok çocukların Türkçe bilgi düzeylerine, Türkçeyi kullanma durumlarına ve Türkçeye yönelik tutumlarına odaklanılmıştır. Zira Türk çocuklarının dil tercihleri ve bu tercihlerini nelerin etkilediği önemli bir sorudur. Nitekim bu çalışmada bu iki sorunun cevabının bulunması amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada Türk çocuklarının iki dile dair

ne tür sorunlar yaşadıkları, iki dilliliğe dair düşünceleri ve çevrelerinin bakış açısı da belirlenmek istenmiştir. Bu bakımdan çalışma diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Bu çalışmada, Londra’da yaşayan ana dili Türkçe olan iki dilli Türk çocukların dil tercihleri, bu tercihlerindeki sebepleri ve iki dilli olmaya yönelik düşüncelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modeline göre tasarlanmıştır. Tarama modeli “geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır” (Karasar, 2009, s. 77). Bu çalışmada da iki dilli Türk çocukların dil tercihleri ve bu tercihlerinin sebepleriyle ilgili var olan durumları incelendiğinden tarama modelinin kullanılması uygun bulunmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan “İki Dilli Türk Çocuklarına Yönelik Dil Tercihi Anketi’nden elde edilen verilerden sonra çocukların dil tercihlerine yönelik daha derinlemesine veri elde edebilmek amacıyla görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme tekniği, katılımcıların doğrudan gözlemlenemediği durumlarda faydalı bilgiler sunması ve katılımcılarla ilgili ayrıntılı bilgiler sağlaması açısından oldukça avantajlıdır (Creswell, 2017, s. 281). Bunun yanı sıra, en çok başvurulan iletişim aracı konuşmayı temel alması nedeniyle görüşme yöntemi araştırmacılar tarafından sıkça tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 127).

Araştırma Grubu

Araştırma grubu oluşturulurken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı, “bu yöntemde yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer. Bu örnekleme yöntemi araştırmacıya hız ve pratiklik kazandırır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 113). Bu çalışmada da araştırma grubunu Londra’da yaşayan ana dili Türkçe olan iki dilli 28 Türk çocuğu oluşturmaktadır. Çocukların 18’i (%64.3) kız, 10’u (%35.7) erkektir. Çocukların yaş aralığı 9 ile 14 arasında değişmektedir. Çocukların tümü Londra’da doğmuştur. Çocukların tamamının anne ve babası Türk’tür ve Türkiye’de doğup daha sonra İngiltere’ye göç etmiştir. Çocukların tamamı İngiliz okullarında eğitim almaktadır. Türkçe dersini ya hafta sonu Türk okullarında ya da devam ettikleri kendi İngiliz okullarında seçmeli ders olarak almaktadırlar. Çocukların tamamı Türkçeyi birinci dil olarak öğrenmiş, İngilizceyi okulda öğrenmeye başlamıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak ‘Kişisel Bilgi Formu’, ‘İki Dilli Türk Çocuklarına Yönelik Dil Tercihi Anketi’ ve ‘yarı yapılandırılmış görüşme formu’ kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda çocukların yaşları, cinsiyetleri, doğum yerleri, anne-babalarının doğum yeri, gittikleri okullara ait bilgiler bulunmaktadır.

Anket için öncelikle araştırmacılar tarafından yurt içi ve yurt dışı alanyazın taranarak çalışma konusuyla ilgili araştırmalar incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucu, çocukların dil tercihlerini tespit etmeye yönelik anket oluşturmak için bir soru havuzu oluşturulmuştur. Bu soru havuzundaki soru maddelerinden alanda uzman üç akademisyenin ve İngiltere’de Türkçe derslerine giren dört öğretmenin görüşü alınarak en uygun olan 18 soru maddesi seçilmiştir. 10 Türk çocuğundan bu soru maddelerini cevaplamaları istenmiştir. Çocuklara soruları cevaplarken anlamakta zorlandıkları ya da hiç anlam veremediklerini düşündükleri soru maddeleri olup olmadığı sorulmuştur. Çocukların da görüşleri doğrultusunda 16 sorudan oluşan ve 3’lü likert tipinde ‘İki Dilli Türk Çocuklarına Yönelik Dil Tercihi Anketi’ hazırlanmıştır. Ankette maddeler ‘her zaman’, ‘bazen’ ve ‘hiçbir zaman’ şeklinde sınıflandırılmıştır. Anketin güvenilirlik katsayısı 0.89 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada ayrıca öğrencilerin dil tercihlerini ve bu tercihlerinin sebeplerini daha ayrıntılı inceleyebilmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bunun sebebi ise yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, araştırmacıya soruları önceden hazırlama imkânı sağladığı için daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi elde etmeyi sağlamaktadır. Bunlarla birlikte araştırmacıya ve katılımcıya zaman bakımından esneklik sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 123). Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu öğrencilerin ankete verdikleri cevaplardan hareketle hazırlanmıştır. Ankete verilen cevaplardan hareketle hazırlanan görüşme soruları da alanda çalışan üç akademisyene ve Londra’da Türkçe öğreten üç öğretmene gösterilmiştir. Onlardan alınan dönütler doğrultusunda oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu 4 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerden de alınan dönütler doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formunun sekiz sorudan oluşmasına karar verilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular şunlardır:

- Sizin için hangi dil daha önceliklidir (günlük yaşamlarında kullanmayı ilk tercih ettikleri, kendileri için daha önemli)? Nedenini açıklar mısınız?
- Kendinizi hangi dili konuşurken daha rahat hissediyorsunuz? Nedenini açıklar mısınız?
- İki dil kullanmanın size göre yararları nelerdir?
- İki dil kullanmanın size göre zararları var mıdır? Bunlar nelerdir?
- Okulda kendinizi İngilizce ifade ettiğinizde problem yaşıyor musunuz? Bu problemler nelerdir?
- Okulda derslerin İngilizce anlatılmasından dolayı problemler yaşıyor musunuz? Bu problemler nelerdir?
- Hangi dilde (Türkçe-İngilizce) hangi becerilerinizin (dinleme, konuşma, yazma, okuma) daha iyi olduğunu düşünüyorsunuz? Nedenleri neler olabilir?
- Çevrenizdeki insanların iki dille ilgili bakış açıları nelerdir? Sizi nasıl yönlendiriyorlar?

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada öncelikle gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmaya katılan ana dili Türkçe olan 28 Türk çocuğuna ‘İki Dilli Türk Çocuklarına Yönelik Dil Tercihi Anketi’ uygulanmıştır. Öğrencilere anket Türkçe uygulanmıştır. İhtiyaç durumunda araştırmacılar öğrencilere İngilizce açıklamalarda bulunmuştur. Anketten elde edilen

verilerin analizinde istatistiksel işlemlerden frekans ve yüzde kullanılmıştır. Anket uygulandıktan bir ay sonra aynı çocuklara yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

Görüşmeler çocuklarla yüz yüze ve süre sınırlaması yapılmadan gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde öğrenciler ihtiyaç duyduğunda araştırmacılar tarafından İngilizce açıklamalarda bulunmuş ya da öğrencilerin düşüncelerini İngilizce belirtmelerine izin verilmiştir. Görüşmeler ses kaydına alınıp bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. “İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 227). Bu doğrultuda ilk olarak görüşmeler araştırmacılar tarafından bilgisayarda yazılı hâle getirilmiştir. Sonra görüşmeler birkaç kere okunarak bütünden anlam çıkarılmaya çalışılmıştır. Okumalar yapılırken önemli yerler not edilmiştir. Daha sonra kodlamalara başlanmıştır. Kodlamada amaç, “eldeki verilerden anlam çıkarmak, onları metin veya görsel parçalara ayırmak, bu parçaları kodlarla etiketlemek, kodlamaların çakışıp çakışmadıklarını ya da gereksiz yere kullanılıp kullanılmadıklarını inceleyip bu kodları geniş temalarla daraltmaktır” (Creswell, 2017, s. 314-315). Araştırmada her sorunun içeriğine göre kodlaması yapılmıştır. Kodlamalar bittikten sonra elde edilen verilerden hareketle kategoriler oluşturulmuştur. Her soru kendi içinde değerlendirilmiştir. Analiz sürecinde çalışmaya katılan Türk çocuklar K1, K2, K3... şeklinde kodlanmıştır. Analizler iki araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar analizlerini bitirdikten sonra kendi aralarındaki tutarlılığı kontrol etmişlerdir. İki araştırmacı arasında %87 oranında tutarlılık olduğu belirlenmiştir. Farklı değerlendirilen yerler görüşülerek ortak karara bağlanmıştır. Son olarak, elde edilen bulgular tablolar hâlinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

BULGULAR

İki Dilli Türk Çocukların ‘İki Dilli Türk Çocuklarına Yönelik Dil Tercihi Anketi’ne Verdikleri Cevaplara İlişkin Bulgular

İki dilli Türk çocuklarına uygulanan ‘İki Dilli Türk Çocuklarına Yönelik Dil Tercihi Anketi’nden elde edilen bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. ‘İki Dilli Türk Çocuklarına Yönelik Dil Tercihi Anketi’nden Elde Edilen Bulgular

Sorular	Hiçbir Zaman		Bazen		Her zaman	
	f	%	f	%	f	%
Ailemin benimle Türkçe konuşmasından hoşlanıyorum.	1	3.6	13	46.4	14	50
Ailemin benimle İngilizce konuşmasından hoşlanıyorum.	1	3.6	11	39.2	16	57.1
Okulda arkadaşlarımla İngilizce konuşmayı seviyorum.	1	3.6	5	17.9	22	78.6
Ailemin benimle İngilizce konuşması gerektiğini düşünüyorum.	6	21.4	17	60.8	5	17.9
İngiltere’de Türkçe konuşmama gerek	6	21.4	13	46.4	9	32.1

olduğunu düşünmüyorum.						
Okuldaki derslerimde öğretmenlerimin Türkçe konuşmasını isterdim.	12	42.9	11	39.2	5	17.9
Londra'da insanlarla Türkçe konuşmayı seviyorum.	-	-	17	60.8	11	39.2
Londra'da insanlarla İngilizce konuşmayı seviyorum.	-	-	12	42.9	16	57.1
Kendimi Türkçe işlenen derslerde rahat hissediyorum.	1	3.6	15	53.6	12	42.9
Kendimi İngilizce işlenen derslerde rahat hissediyorum.	-	-	8	28.6	20	71.4
İki dili konuşabildiğim için kendimi daha ayrıcalıklı görüyorum.	-	-	6	21.4	22	78.6
İki dili konuştuğum için gelecekte daha şanslı olacağımı düşünüyorum.	-	-	7	25	21	75
Ailemin de İngilizce konuşmasını isterim.	6	21.4	12	42.9	10	35.7
Okulda dersler Türkçe öğretilsin isterdim.	4	14.2	18	64.3	6	21.4
İki dili niçin öğrenmek zorunda olduğumu düşünüyorum.	12	42.9	11	39.2	5	17.9
Duygu ve düşüncelerimi iki dilde de iyi anlatabildiğimi düşünüyorum.	-	-	15	53.6	13	46.4

Tablo 1'e bakıldığında Londra'da yaşayan iki dilli Türk çocukların aileleriyle anlaşma diliyle alakalı verdikleri cevaplardan çocukların ailelerinin tercih ettiği dile karşı olumsuz tutum içinde olmadıkları görülmektedir. Çocukların %50'si ailelerinin kendileriyle Türkçe konuşmasından %57.1'i de İngilizce konuşmasından her zaman memnun olduklarını belirtmektedir. Türk çocuklarının %46.4'ü ailelerinin kendileriyle Türkçe konuşmasından, %39.2'si ise İngilizce konuşmasından bazen hoşlandıklarını ifade etmektedir. Ailelerinin kendileriyle Türkçe ve İngilizce konuşmasından hoşlanmadığını belirtenlerin ise sadece birer kişi olduğu görülmektedir. Bu, çocukların ailelerinin tercih ettikleri dile karşı olumsuz tutuma sahip olmadıklarını gösterir. Ancak çocuklara sorulan 'Ailemin benimle İngilizce konuşması gerektiğini düşünüyorum.' maddesine öğrencilerin %17.9'u her zaman ve %60.8'i bazen yönünde cevap verirken %21.4'ü hiçbir zaman cevabını vermiştir. Bir diğer madde olan "Ailemin de İngilizce konuşmasını isterim/" için de katılımcıların %35.7'si her zaman, %42.9'u bazen ve %21.4'ü hiçbir zaman demmiştir. Bu bakımdan çocukların iki dile karşı olumsuz tutuma sahip olmamalarına rağmen ailelerinin onlarla İngilizce konuşmasını daha çok tercih ettikleri söylenebilir.

İki dilli Türk çocukların Londra'da anlaşmak için tercih ettikleri dile bakıldığında %39.2'si her zaman, %60.8'i bazen Türkçe konuşmayı sevdiğini belirtirken, %57.1'i her zaman ve %42.9'u bazen İngilizce konuşmayı sevdiğini ifade etmiştir. Bu iki madde için hiçbir öğrenci olumsuz cevap vermemiştir. Ancak bulgular değerlendirildiğinde çocukların çoğunluğunun İngilizceyi daha fazla tercih ettiği söylenebilir. Çocukların "Duygu ve düşüncelerimi iki dilde de iyi anlatabildiğimi düşünüyorum." maddesi için %46.4'ü her zaman ve %53.6'sı bazen cevabını vermiştir. Çocukların anlaşırken

kendilerini her iki dilde de rahat hissettikleri söylenebilir. Okulda ise çocukların çoğunun arkadaşlarıyla İngilizce konuşmaktan hoşlandıkları belirlenmiştir. Çocukların %78.6'sı her zaman %17.9'u ise bazen okulda arkadaşlarıyla İngilizce konuşmaktan hoşlanırken sadece %3.6'sı okulda arkadaşlarıyla İngilizce konuşmaktan hoşlanmadığını ifade etmiştir. Bu durum çocukların büyük bir kısmının okulda kendilerini ifade etmede bir problem yaşamadıklarını göstermektedir. "İngiltere'de Türkçe konuşmama gerek olduğunu düşünmüyorum." maddesi için %32.1'i her zaman, %46.4'ü bazen ve %21.4'ü hiçbir zaman cevabını vermiştir. Bu da çocukların önemli bir kısmının evde ve sosyal hayatlarında İngilizcenin kendileri için yeterli olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Dersler açısından bakıldığında "Kendimi Türkçe işlenen derslerde rahat hissediyorum." maddesi için çocukların %42.9'u her zaman, %53.6'sı bazen ve %3.6'sı hiçbir zaman cevabını verirken, "Kendimi İngilizce işlenen derslerde rahat hissediyorum." maddesine ise %71.4'ünün her zaman, %28.6'sının bazen cevabını verdiği tespit edilmiştir. Yine bu doğrultuda sorulan "Okuldaki derslerimde öğretmenlerimin Türkçe konuşmasını isterdim." maddesine çocukların sadece %17.9'u her zaman derken %39.2'si bazen ve %42.9'u hiçbir zaman demıştır. "Okulda dersler Türkçe öğretilsin isterdim." maddesine ise çocukların %21.4'ü her zaman, %64.3'ü bazen ve %21.4'ü hiçbir zaman cevabını vermiştir. Bu bulgular çocukların okulda öncelikli olarak İngilizceyi tercih ettiklerini göstermektedir.

Ankette yer alan "İki dili niçin öğrenmek zorunda olduğumu düşünüyorum." maddesini çocukların %17.9'u her zaman, %39.2'si bazen ve %42.9'u hiçbir zaman olarak cevaplamıştır. Buradan hareketle, çocukların çoğunluğunun iki dili neden ve niçin öğrendikleri konusunda kafalarında soru işaretleri olduğu söylenebilir. Ancak kendilerine sorulan "İki dili konuşabildiğim için kendimi daha ayrıcalıklı görüyorum." maddesine %78.6'sı her zaman ve %21.4'ü bazen cevabını vermiştir. "İki dili konuştuğum için gelecekte daha şanslı olacağımı düşünüyorum." maddesine de %75'i her zaman %25'i bazen cevabını vermiştir. Bu cevaplar doğrultusunda çocukların iki dilin önemini kavradığı düşünülebilir.

İki Dilli Türk Çocukları ile Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde çocuklarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular tablolar eşliğinde sunulmaktadır. İlk olarak iki dilli Türk çocuklarına kendileri için hangi dilin öncelikli olduğu sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Çocuklar İçin Öncelikli Dil

Öncelikli Dil	Türkçe		İngilizce		Her ikisi de	
	f	%	f	%	f	%
Öncelikli (Tercih Edilen) Dil Durumu	7	25	16	57.1	5	17.9

Tablo 2'ye bakıldığında iki dilli Türk çocukların %57.1'i için İngilizcenin, %25'i için de Türkçenin öncelikli olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin %17.9'u ise her iki dilin de kendileri için öncelikli olduğunu belirtmiştir.

İki dilli Türk çocukların bir dili öncelikli olarak tercih etme sebepleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Çocukların Bir Dili Öncelikli Olarak Tercih Etme Sebepleri

Dil	Sebepler	İki Dilli Türk Çocukların Görüşleri
İngilizce	Okul	K1: İngilizce bilmiyorsan okula gidemezsin. K11: Bu ülkede İngilizce konuşuyorum ve okulda lazım. Mesela GCSE'lerim için, her şey İngilizce. K16: İngiliz okuluna gidiyorum ve anlamak zorundayım.
	İngiltere'de yaşamak	K4: Londra'da yaşıyorum ve burada İngilizce bilmem lazım. K10: İngiltere'de yaşıyorum ve İngilizce bilmek de kolaylık veriyor. İngiltere'de her şey İngilizce. K20: İngiliz bir yerde yaşadığımız için herhangi bir yerde lazım olabilir.
	Aileye yardım etmek	K13: İngilizcede anneme yardım ediyorum. K27: Anneme yardım ediyorum. Çünkü annem çok iyi İngilizce bilmiyor.
	Ayrıcalık, Şans	K19: Türkiye'de hiç kimse İngilizce bilmiyor ve biz çok şanslıyız. Çünkü biz iki dil biliyoruz ve Türkiye'de çoğu çocuk bir dil biliyor. K25: İngilizce dünyanın en önemli dili. Ülkelerin çoğu İngilizce konuşuyor.
Türkçe	Aile içinde kullanılması	K5: Ailem ve ben Türkçe konuşuyorum. K9: Ailemle Türkçe konuşmak isterim, camide ve her yerde.
	Kimlik	K8: Türküm ve Türkçeyi daha iyi bilmem lazım. K15: Türküm.
	Türkiye'de yaşanan zorluk	K18: Türkiye'ye gidince Türkçe dilinde zorlanıyorum.
Her iki dil		K2: Ailem Türkçe konuşuyor, okulda ise İngilizce öğretiyorlar. K6: İngilizce her ülkede geçerli oluyor genelde ve Türkçe de farklı ana dilim. K26: İngiltere'de İngilizce Türkiye'de Türkçe konuşmam lazım.

Tablo 3 incelendiğinde Londra'da yaşayan iki dilli Türk çocukların öncelikli dil tercihlerinin değişik sebeplere dayandığı görülmektedir. Kendisi için öncelikli dilin İngilizce olduğunu söyleyen çocukların gerekçeleri okullarında eğitim dilinin İngilizce olması, İngiltere'de yaşıyor olmaları, İngilizcesi yeterli olmayan aile bireylerine yardımcı olmaları, bazı durumlarda ve sosyal çevrelerinde onları daha ayrıcalıklı kılması olarak sınıflandırılabilir. Kendileri için öncelikli dilin Türkçe olduğunu söyleyen çocukların gerekçeleri ise aile bireylerinin Türkçe konuşuyor olması, Türk olmaları ve Türkiye'de buldukları zamanlarda yaşadıkları zorluklar olduğu görülmektedir. Her iki dil de önemlidir diyenler ise buna sosyal hayatlarında her iki dile de ihtiyaç duymalarını gerekçe olarak göstermiştir.

İki dilli Türk çocukların İngiliz devlet okullarında kendilerini ifade ederken problem yaşama durumlarına dair bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Çocukların Okulda Kendilerini İngilizce İfade Etmede Problem Yaşama Durumları

Problem Yaşama Durumları	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Okulda kendilerini İngilizce ifade ederken problem yaşama durumları	8	28.6	20	71.4

Tablo 4 incelendiğinde Londra’da yaşayan iki dilli Türk çocukların %28.6’sı kendisini okulda İngilizce ifade ederken sorun yaşadığını %71.4’ü ise sorun yaşamadığını belirtmiştir. Sorun yaşadığını söyleyen öğrencilere bu sorunlarının sebepleri sorulduğunda benzer cevaplar verdikleri görülmüştür.

İki dilli Türk çocukların İngiliz devlet okullarında kendilerini İngilizce ifade ederken karşılaştıkları problemlere ait bulgular Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Çocukların Okulda Kendilerini İngilizce İfade Etmede Karşılaştıkları Problemler

Sebepler	İki Dilli Türk Çocukların Görüşleri
Anlamama	K12: Bazen okulda sorun yaşıyorum, öğretmenimin ne dediğini anlamıyorum.
Anlatamama	K3: Öğretmenime bir şey söylediğimde hiç anlamıyor. K6: Bazen okulda nasıl hissettiğimi ve bazı konuları anlatırken zorlanıyorum.
İki dili karıştırma	K27: Yarış yapıyorduk. Seal tape diyeceğim yerde bant dedim arkadaşım anlamadı.

Tablo 5’te görüldüğü üzere Londra’da yaşayan Türk çocuklarının okulda yaşadıkları problemlerin sebepleri genel olarak üç başlıkta toplanmıştır: Anlamama, anlatamama ve iki dili karıştırmadır.

İki dilli Türk çocuklarına göre iki dilli olmanın faydalı olup olmadığına dair bulgular Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Çocuklara Göre İki Dilli Olmanın Faydalı Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Fayda Durumu	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
İki dilli olmak faydalı mıdır?	25	89.2	3	10.7

Tablo 6 incelendiğinde iki dilli Türk çocukların %89.2’si iki dilli olmayı faydalı bulurken %10.7’sinin faydalı bulmadığı görülmektedir. Faydalı bulmayan öğrencilerden biri “faydalı olmuyor, çünkü iki dilde de çok iyi anlatamıyorum” (K3) derken bir diğeri de “Türkçem iyi değil ama camide Türkçe konuşmak zorundayım” (K17) diyerek gerekçelerini belirtmişlerdir.

İki dilli Türk çocuklarından iki dilli olmayı faydalı bulan öğrencilerin cevapları belirli başlıklar altında toplanıp Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Çocukların İki Dilli Olmanın Faydalarına İlişkin Görüşleri

Sebepler	İki Dilli Türk Çocukların Görüşleri
İnsanlara yardımcı olmak	K6 : Aileme yardımcı olmamı sağlıyor. K11: Annem ve babam için tercümanlık yapabiliyorum. K14: Başka insanlar Türkçe ya da İngilizce bilmiyorsa sen yardımcı olabilirsin. K25: Bazı Türkler İngilizce konuşamadığı için bazen yardım ediyorum.
Anlaşma	K2: İkisinde de nelerden bahsediliyor anlayabiliyorum.

	K13: İngilizce bildiğimde İngilizce konuşan insanları anlıyorum ve Türkçenin faydası var ailemi anlıyorum. K15: İki dili bilen herkesle anlaşabilirim. K16: Türkiye’de de İngiltere’de de iletişim kurabilirim. K18: O iki dilin ülkesine gittiğimde iki dili de konuşabilirim. K23: Evde annem ve babamla Türkçe, okulda İngilizce konuşabiliyorum.
<i>Başarı</i>	K6 : Türkiye’de daha kolay iş bulabilirim ve İngilizce çok bilinen bir dil olduğu için her ülkede geçerli. K19: Gelecekte bana sınavlarda yardım edecektir. K20: Sınavlarda daha iyi puan alabilirim.

Tablo 7 incelendiğinde iki dilli Türk çocukların iki dilli olmanın faydaları ile ilgili görüşlerini üç başlık altında toplamak mümkündür: Anlaşmak, insanlara yardımcı olmak ve başarılı olmak. Çocukların iki dil bilmenin insanlarla anlaşırken faydası olduğunu düşündükleri görülmüştür. Çocuklara göre diğer faydası ise insanlara yardımcı olmaktır. Ailelerinin genel olarak İngilizcesinin yeterli olmaması çocukların ailelerine tercümanlık yapmalarını zorunlu kılmaktadır. Londra’da sıkça karşılaşılan bu durumu çocukların yardım etmek şeklinde ifade ettiği de belirlenmiştir. Bir diğer fayda olarak da sınavları göstermişlerdir. İleride girecekleri sınavlarda GCSE ve A-level sınavlarında iki dili bilmelerinin kendileri için büyük bir şans olduğunu düşünmektedirler.

İki dilli Türk çocuklarına göre iki dilli olmanın problem teşkil edip etmediğine dair bulgular Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Çocuklara Göre İki Dilli Olmanın Problem Teşkil Edip Etmediğine İlişkin Bulgular

Sorun Açma Durumu	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
<i>İki dilli olmak hayatımızda sorunlara yol açıyor mu?</i>	12	42.9	16	57.1

Tablo 8’e bakıldığında iki dilli Türk çocukların %42.9’unun iki dilli olmanın onlar için sorun teşkil ettiğini, %57.1’i için ise sorun teşkil etmediğini görmekteyiz.

İki dilli Türk çocuklarına göre iki dilli olmanın ortaya çıkardığı problemlere dair bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Çocuklara Göre İki Dilli Olmanın Ortaya Çıkardığı Problemler

Sebepler	İki Dilli Türk Çocukların Görüşleri
<i>İki dili karıştırma</i>	K6: İngilizce konuşurken Türkçesini biliyorum ama İngilizcesini hatırlayamıyorum ya da tam tersi oluyor. K19: Bazen ikisini de uygulamak zor olabiliyor. K22: Bazen İngilizce yazarken Türkçe ile karıştırıyorum. K26: Türkçede bazen kekeleyorum.
<i>Farklı ortamlarda kullanma</i>	K1: Evde ve okulda farklı dil kullanmak zorundayız.
<i>Unutma</i>	K10: Bazen Türkçe sözleri unutuyorum. K18: Bazen Türkçeyi unutabiliyorum.

Tablo 9’a bakıldığında iki dilli Türk çocukların cevaplarına göre iki dilli olmaktan kaynaklanan sorunlar üç başlık altında toplanmıştır: İki dili karıştırma, unutma ve farklı

ortamlarda kullanma. Öğrenciler özellikle iki dili karıştırmaktan yana sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Evde ve okulda tamamen farklı dil kullanmanın kendileri için zorluk oluşturduğunu ve bazen kelimeleri untabildiklerini ifade etmişlerdir.

İki dilli Türk çocukların konuşurken kendilerini daha rahat hissettikleri dile ait bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Çocukların Konuşurken Kendilerini Daha Rahat Hissettikleri Dile Ait Bulgular

Dil	Türkçe		İngilizce		Her iki dil	
	f	%	f	%	f	%
<i>Daha rahat hissedilen dil</i>	7	25	20	71.4	1	3.6

Tablo 10’a bakıldığında Londra’da yaşayan iki dilli Türk çocukların %25’i Türkçe, %71.4’ü İngilizce ve %3.6’sı her iki dili konuşurken kendilerini daha rahat hissettiklerini ifade ettikleri görülmüştür. Buradan hareketle çocukların çoğunun okulda edindikleri dil ile kendilerini daha rahat ifade edebildikleri ancak ana dillerinde bu rahatlığı hissedemedikleri söylenebilir.

İki dilli Türk çocukların kendilerini bu dillerden birinde daha rahat hissetmeleri ile ilgili görüşleri Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Çocukların Tercih Ettikleri Dilde Kendilerini Daha Rahat Hissetme Sebepleri

Dil	Sebepler	İki Dilli Türk Çocukların Görüşleri
İngilizce	<i>Okul</i>	K2: Okulda o dili öğreniyoruz. K11: Okulda 6 saat İngilizce konuşuyorum, her gün her yerde İngilizce konuşuyorum. K23: Okulda İngilizce konuşuyorum.
	<i>Daha iyi bilme (Dile hâkim olma)</i>	K3: Daha iyi biliyorum. K7: Sesleri doğru telaffuz ediyorum. K12: İngilizce konuşmayı seviyorum, çünkü Türkçede sık sık imm mu diyorum. K18: Onu daha çok anlayabiliyorum. K20: Çünkü İngilizceyi Türkçeden daha iyi biliyorum.
	<i>İngiltere’de yaşamak</i>	K10: Küçüklüğümde beri İngiltere’de yaşıyorum, İngilizceyi küçüklüğümde beri öğreniyorum. K26: İngiltere’de doğdum.
Türkçe	<i>Daha iyi bilme (dile hâkim olma)</i>	K6: Aklımdakileri daha iyi anlatıyorum ve okulda Türk arkadaşlarımla Türkçe konuşuyorum. K13: En çok o dili biliyorum. K14: Türkçe daha çok kelime biliyorum ve tüm ailem biliyor. K24: İngilizce bazen yanlış konuşuyorum diye Türkçede daha iyi hissediyorum.

Tablo 11’e bakıldığında iki dilli Türk çocukların İngilizce konuşurken kendilerini daha rahat hissetmelerinin sebepleri eğitim dili olması, dil hâkimiyeti ve İngiltere’de yaşamaları olduğu görülmektedir. Türkçeyi söyleyen öğrencilerin gerekçesi ise Türkçeye daha hâkim olmalarıdır. Çocukların cevaplarından hareketle aileden ziyade okulun ve sosyal çevrenin dil üzerinde daha belirleyici etkiye sahip olduğu söylenebilir.

İki dilli Türk çocukların iki dilli olmasına yönelik çevrelerindeki insanların bakış açısına dair bulgular Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Çevrelerindeki İnsanların Çocukların İki Dilli Olmasına İlişkin Bakış Açıları

İki Dilliliğe Bakış Açısı	Olumlu		Olumsuz		Fikrim Yok	
	f	%	f	%	f	%
<i>Çevrenin bakış açısı</i>	23	82.1	2	7.1	3	10.7

Tablo 12 incelendiğinde iki dilli Türk çocukların çevrelerinin genellikle iki dilliliğe yönelik olumlu bakış açısına sahip oldukları görülmektedir. Çocukların %82.1’i çevrelerinin bakış açısının olumlu, %7.1’i olumsuz olduğunu belirtirken %10.7’si herhangi bir fikrinin olmadığını ifade etmiştir.

İki dilli Türk çocuklarının çevrelerinin iki dilli olmalarına dair bakış açılarıyla ilgili görüşlerine ait bulgular Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. Çocukların Çevrelerinin İki Dilli Olmalarına Dair Bakış Açılıyla İlgili Görüşleri

Bakış Açıları	İki Dilli Türk Çocukların Görüşleri
Olumlu	K6: Annem ve babam Türkçe ve İngilizce bilmemin iyi olduğunu düşünüyorlar, çünkü onlar yardım isteyince yardım ediyorum. Öğretmenlerim benim için bir avantaj olduğunu düşünüyorlar. K11: Ailem ve öğretmenlerime göre bu iyi bir şey, çünkü iki dil konuşuyoruz. K17: Evde ve okulda herkes güzel olduğunu söylüyor, çünkü çok şey öğrenebiliyorum. K19: Çok şanslı olduğumu ve bunun onlar için iyi olduğunu düşünüyorlar. K20: Bu onlar için olumlu bir şey, çünkü eğer bir şey olduğunda onlar İngilizce bilmiyorlar bunun için sadece biz yardımcı olabiliriz.
Olumsuz	K26: Annem ve babam bazen sanıyorlar ki Türkçe çok bilmiyorum ve bunun sebebi ben hep İngilizce konuşuyorum evde. Bu onlar için biraz kötü bir durum. K28: Annem ve babam hep Türkçe konuşmamı istiyor evde.

Tablo 13’te görüldüğü üzere çocukların aile ve öğretmenleri genel olarak iki dil bilmenin çocuklar için olumlu bir şey olduğunu ve iki dil bilerek daha çok şey öğrenebileceklerini düşündükleri görülmektedir. Ailelerin olumlu görmesindeki diğer bir sebep ise kendilerinin yeterli İngilizcilerinin olmaması ve bu nedenle çocuklarının kendilerine yardımcı olacağı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Olumsuz bakış açısına sahip olan aile sayısının çok az olduğu görülmektedir. Bazı ailelerin çocuklarının Türkçe konuşmalarını dayatmaları ya da evde anlaşma dillerinin Türkçe olması gerektiğine inanmalarından dolayı olumsuz tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir.

İki dilli Türk Çocukların okulda derslerin İngilizce olmasından kaynaklı problem yaşama durumlarına ait bulgular Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14. Çocukların Okulda Derslerin İngilizce Olmasından Kaynaklı Problem Yaşama Durumlarına Ait Bulgular

Problem Yaşama Durumu	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Okulda Derslerin İngilizce Olmasından Kaynaklı Problem Yaşama Durumları	8	28.6	20	71.4

Tablo 14 incelendiğinde iki dilli Türk çocukların %28.6'sı okulda derslerin İngilizce olmasından kaynaklı problem yaşadığını, %71.4'ü ise herhangi bir problem yaşamadığını belirtmiştir. Daha önceki maddelerde de görüldüğü üzere çocukların çoğu kendilerini İngilizce ile daha rahat ifade ettiği için derslerin İngilizce olması da çoğunluğu için bir problem oluşturmamaktadır.

İki dilli Türk çocukların derslerde İngilizceden dolayı yaşadıkları problemlere dair bulgular Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Çocukların İngilizceden Dolayı Derslerde Yaşadıkları Problemlerin Nedenleri

Nedenler	İki Dilli Türk Çocukların Görüşleri
Kelime Hazinesinin Yetersizliği	K6: Mesela bazı kelimeleri bilmiyorum ama öğretmenim yardım ediyor. K24: Bazı İngilizce kelimeleri anlayamıyorum.
Dersin İçeriği	K3: Matematik dersini anlamıyorum, öğretmene soruyorum. K27: Matematik ve edebiyatta bazen anlamıyorum.

Tablo 15'te görüldüğü üzere iki dilli Türk çocukların İngilizceden dolayı derslerde yaşadıkları problemlerin sebepleri iki başlık altında toplanmıştır. Bunlar, kelime hazinesinin yetersizliği ve dersin içeriğidir. Çocukların bir kısmı derslerde bazı İngilizce kelimelerin anlamlarını bilmedikleri için zorlandıklarını ifade etmiştir. İki kişi de özellikle matematik dersini anlamadıklarını belirtmiştir. Bunun sebebi olarak bu dersin daha soyut bir ders olması söylenebilir.

İki dilli Türk çocukların Türkçe ve İngilizcede iyi oldukları dil becerilerine ait bulgular Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16. Çocukların Türkçe ve İngilizcede İyi Oldukları Dil Becerilerine Ait Bulgular

Diller	Dinleme		Okuma		Konuşma		Yazma	
	f	%	f	%	f	%	f	%
İngilizce	22	78.6	25	89.2	21	75	26	92.8
Türkçe	6	21.4	3	10.7	7	25	2	7.1

Tablo 16 incelendiğinde genel olarak iki dilli Türk çocukların çoğunluğunun İngilizcede dil becerilerinin daha iyi olduğunu düşündükleri görülmektedir. Dinleme becerisinde çocukların %78.6'sı İngilizcede %21.4'ü Türkçede, okuma becerisinde %89.2'si İngilizcede %10.7'si Türkçede, konuşma becerisinde %75'i İngilizcede %25'i Türkçede, yazma becerisinde %92.8'i İngilizcede %7.1'i Türkçede daha iyi olduklarını ifade etmişlerdir. Tabloya bakıldığında Türkçede çocukların dinleme ve konuşma oranlarının biraz daha yüksek olduğu görülürken, okuma ve yazma açısından oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri olarak dinleme ve konuşma becerilerinin kısmen eğitim almadan geliştirilebilmesi ve buldukları çevre içerisinde daha çok sözel olarak bu dili kullanmaları söylenebilir. Yazma ve okuma becerisinde eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. Okullarında İngilizce eğitim almalarından dolayı dinleme ve

konuşma becerilerine oranla yazma ve okumada İngilizce yeterliklerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

İki dilli Türk çocukların Türkçe ve İngilizcede iyi olduklarını düşündükleri dil becerilerine ilişkin görüşler Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Çocukların İyi Olduklarını Düşündükleri Dil Becerilerine Dair Görüşleri

Dil	Sebepler	İki Dilli Türk Çocukların Görüşleri
İngilizce	Okula gitme	K2: Her gün okula gidiyorum.
		K9: Okulda hep İngilizce öğreniyoruz.
		K16: Okulda İngilizce ve bazen de Türkçe öğreniyorum.
		K24: İngiliz okuluna gidiyorum.
Türkçe	Evde kullanma	K28: İngiltere’de doğdum ve okulda İngilizce öğrendim.
		K1: Okul ve evde Türkçe konuşabiliyorum.
		K19: Evde normalde Türkçe konuşuyorum ve <i>okulda hep İngilizce yazıyorum.</i>
	Ana dili olması	K11: Türkçe benim normal ve çocukluk dilim

Tablo 17’ye bakıldığında çocukların dil becerilerinin gelişimindeki en önemli etkenin okul ya da evde kullanılıyor olmasıdır. İngilizce dil becerilerinin daha iyi olduğunu söyleyen çocuklar sebep olarak okulda İngilizce eğitim almalarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde Türkçe diyenlerin de ev ortamında bu dili kullanmalarını gerekçe olarak gösterdikleri görülmüştür.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Londra’da doğup büyüyen ve eğitim öğretim hayatına başlayan iki dilli Türk çocukların dil tercihleri, bu tercihlerini etkileyen unsurlar ve iki dilli olmaya yönelik düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlarla iki dilli çocukların yetiştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlara ve yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına verilen Türkçe derslerinin içeriğinin tekrar gözden geçirilip yeniden oluşturulma sürecine katkı sağlanması düşünülmüştür.

Çalışmanın bulguları doğrultusunda, Londra’da yaşayan iki dilli Türk çocukların çoğunluğu için öncelikli dilin İngilizce olduğu, az bir kısmı için Türkçenin öncelikli dil olduğu belirlenmiştir. Çocukların çok azı için her iki dilin de öncelikli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoğunun İngilizceyi öncelikli görme sebebi okul, yaşadıkları sosyal çevre ve kazandıkları ayrıcalıklardır. Ayrıca diğer önemli bir sebep ise anne ve babalarına evin dışında İngilizce iletişim kurma ihtiyacı duyduklarında yardım etmeleridir. Alanyazın incelendiğinde Özdemir (2016) de İskoçya’da yaşayan birinci ve ikinci kuşak Türklerin dil tercihlerini incelediği çalışmasında İskoç okullarına giden ikinci kuşağın İngilizceyi öncelikli dil olarak tercih ettiğini ve okullarda aldıkları eğitimle İngilizce dil becerilerinin oldukça gelişmiş olduğunu tespit etmiştir. Türkçeyi öncelikli gören çocukların sebepleri ise aile içinde kullanılması, kimlikleri ve Türkiye’de yaşadıkları zorluklardır. Benzer şekilde Yıldız (2013) da Almanya’nın değişik

eyaletlerinde öğrenim görmekte olan 11-18 yaş grubundaki Türk öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmada öğrencilerin aileleriyle ve Türk arkadaşlarıyla iletişim kurmak için Türkçe öğrenmek istediklerini belirlemiştir. Belet'in (2009) de Norveç'te yaşayan Türk çocuklarına yönelik yaptığı çalışmada elde ettiği bulgular bu çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Belet'in çalışmasında da Türk çocuklarının Türkçe öğrenme amacının aileleri ile iyi iletişim kurmak olduğu ortaya çıkmıştır. Verhoeven (1996), Hollanda'nın büyük kentlerinde yaşayan Türklere yönelik yaptığı çalışmada çocukların aileleriyle Türkçe anlaştıklarını, akranlarıyla da çoğunluk dilini göreceli olarak kullanmalarına karşın genellikle Türkçeyi tercih ettiklerini belirlemiştir. Yaklaşık 20 yıl önce yapılan bu çalışmanın bulguları ile çalışmamızın bulguları kısmen örtüşmektedir. Nitekim çocukların hâlâ aileleriyle Türkçe konuşmakla birlikte akranlarıyla İngilizce anlaştığı ve İngilizcede kendilerini daha rahat hissettiklerinden bu dilin öncelikli dilleri olduğu görülmektedir. Bu da yirmi yıl içerisinde yurt dışındaki Türklerin dil bağlamında yaşadığı değişimi göstermesi açısından dikkat çekici bir örnek sunmaktadır. Bütün bu bulgulardan hareketle Londra'da yaşayan Türk çocukların dil tercihlerinde okul ve sosyal çevrenin aile faktöründen daha etkili ve belirleyici olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışma sonucunda, Londra'da doğup büyüyen Türk çocuklarının sadece yarısının her zaman için ailesiyle Türkçe konuşmaktan hoşlandığı ve çok az bir kısmının ise hiçbir zaman hoşlanmadığı belirlenmiştir. Bu çocukların çoğunun ailesi, özellikle anneleri İngilizce iletişim kurma konusunda yeterli beceriye sahip olmadığından çocukların evde aileleriyle iletişim kurarken kendilerini rahat hissedemedikleri, istedikleri gibi ifade edemedikleri düşünülmektedir. Bu bulguyla paralel bir diğer sonuç ise Türk çocuklarının çoğunluğunun ailelerinin kendileriyle İngilizce konuşmasından her zaman daha mutlu olmalarıdır. Her iki bulgu da Türk çocuklarının çoğunluğunun aileleriyle iletişim kurarken İngilizce ile kendilerini daha iyi ifade edebileceklerini göstermektedir. Ancak Türk çocuklarının çok az bir kısmı ailelerinin kendileriyle her zaman İngilizce konuşmasını gerekli görürken yarıdan biraz fazlasının bazen gerekli gördüğü belirlenmiştir. Bu sonuç, çocukların aileleriyle Türkçe iletişim kurarken bazen sıkıntı yaşadıklarını göstermektedir. Çünkü sadece 6 çocuk ailelerinin kendileriyle İngilizce konuşmasına hiçbir zaman gerek duymadığını belirtmiştir. Çocukların yarıdan daha azının ailelerinin kendileriyle her zaman İngilizce konuşmasını isterken yarıya yakının bazen istediği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda çocukların, ailelerinin dil tercihlerinin sebepleri konusunda belli bir fikre sahip olduklarını ve bu sebeple onların dil tercihlerine de saygı duyduklarını söyleyebiliriz. Bayat (2016) ise Bristol, Londra ve Luton'da yaşayan Türk çocukları ile yaptığı çalışmada çocukların evlerinde genellikle Türkçe konuştuğunu ve bu durumdan hoşlandıklarını belirlemiştir. Ayrıca evinde Türkçe konuşan çocukların Türkçeye yönelik daha olumlu tutumlara sahip olduklarını da ifade etmiştir. Okur (2015) da yaptığı çalışmada Londra'da evlerinde Türkçe konuşan çocukların Türkçeyi kolay bir dil olarak algıladıklarını belirlemiştir.

Çalışmada, Türk çocuklarının çoğunun Londra'da insanlarla İngilizce konuşmayı her zaman sevdiği, yarıya yakının ise bazen sevdiği belirlenmiştir. Çocukların yarıya yakınının Londra'da Türkçe konuşmayı her zaman, önemli bir kısmının ise bazen sevdiği ortaya çıkmıştır. Nitekim her iki dile yönelik çocukların olumsuz fikir beyan

etmemesi dikkat çeken bir sonuçtur. Dil tercihleri değişse bile her iki dili kullanma konusunda tamamıyla olumsuz yargılara sahip olmadıkları ifade edilebilir. Ancak Yıldız (2013) Almanya’da yaşayan 11-18 yaş arasındaki 580 Türk öğrencisine yönelik yaptığı çalışmada öğrencilerin çok az bir kısmının Türkçe konuşmayı sevdiğini belirlemiştir. Bu farklılık çocukların ikinci dile maruz kalma süreleriyle ve yaşlarıyla açıklanabilir diye düşünülmektedir. Nitekim çocukların yaşı ilerledikçe ikinci dile hem okul ortamlarında hem de sosyal ortamlarında daha çok maruz kalmaları o dili yaşamlarında daha çok kullanmalarını gerektirmektedir. Ayrıca süreyle birlikte o dile olan hâkimiyetlerinin de artması ikinci dili iletişimlerinde daha çok kullanmalarına ve sevmelerine neden olabilir. Çalışmada ayrıca bulunulan mekânın çocukların dil tercihlerini belirgin bir şekilde etkilediği görülmektedir. Çocukların az bir kısmının İngiltere’de Türkçe konuşmalarına hiç gerek olmadığını, yarıya yakınının ise bazen gerek olduğunu düşündüğü ortaya çıkmıştır. Okul ortamında ise çocukların çoğunluğunun arkadaşlarıyla İngilizce konuşmayı sevdiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda çocuklara sorulan her iki dilde de duygu ve düşüncelerinizi iyi anlatabiliyor musunuz sorusuna yarıya yakınının her zaman, yarıdan biraz fazlasının ise bazen cevabını verdiği belirlenmiştir. Çocukların hiçbiri kendilerini ifade ederken iki dilde de tamamıyla yetersiz olduğunu düşünmemektedir.

Çalışmanın bulguları doğrultusunda, Türk çocuklarının yaklaşık yarısının okuldaki derslerinde öğretmenlerinin Türkçe konuşmasını istemediği belirlenmiştir. Çocukların çok az bir kısmının derslerde öğretmenlerinin Türkçe konuşmasını istediği tespit edilmiştir. Ayrıca Türk çocuklarının çoğunluğu İngilizce işlenen derslerde kendilerini genellikle daha rahat hissederken az bir kısmının bazen rahat hissettiği belirlenmiştir. Öğrencilerin hiçbiri İngilizce işlenen derslerde kendilerini tamamıyla rahatsız hissetmemektedir. Ancak Türk çocuklarının yarıya yakınının Türkçe işlenen derslerde kendilerini her zaman, yaklaşık yarısının ise bazen rahat hissettiği tespit edilmiştir. Çocukların çok az bir kısmı ise kendilerini hiç rahat hissetmediğini belirtmiştir. Bu sonuca benzer bir diğer sonuç ise çocukların çok azının okulda derslerinin Türkçe işlenmesini, yarısından fazlasının ise bazen Türkçe işlenmesini istemesidir. Çocukların az bir kısmı ise okulda derslerin Türkçe işlenmesini asla istememektedir. Bu sonuçlardan hareketle öğrencilerin okulda derslerin anlaşılması açısından kendilerini İngilizce ile daha rahat hissettiklerini söyleyebiliriz. Ayrıca okulda verilen eğitimle birlikte İngilizceye daha hâkim olmaları da bu tercihlerinde etkili olmuş olabilir. Ancak bazı çocukların kelime hazinelerinin yetersizliğinden ve dersin içeriğinden kaynaklı olarak İngilizce işlenen derslerde problem yaşadıkları belirlenmiştir. Özellikle matematik gibi soyut derslerde ve okuma yazma derslerinde bazen konuları anlamakta sıkıntı yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Alanyazın incelendiğinde Okur’un (2015) çalışmasında, Türk çocuklarının neredeyse yarısının Türk okullarına gitmekten dolayı bazen memnun olduğu bazen de hiç memnun olmadığına yönelik bulgusu çalışmamızın bu sonuçlarını destekler niteliktedir. Bu bakımdan çocukların kendilerini daha rahat hissettikleri dil, aynı zamanda okul tercihlerini ve okula gitme motivasyonlarını da etkilemektedir diye düşünülmektedir.

Çocukların ana dili yeterliliklerinin ilk çocukluk dönemlerinde hızla gelişmesine rağmen okulda ana dili kullanımına ilişkin bir programın olmaması ya da kısıtlı olması zaman içinde ana dili yeterliliğini olumsuz etkilemektedir (Verhoeven, 1996). Nitekim bu çalışmada da çocukların hangi dilde hangi becerilerinin daha iyi olduğunu düşündükleri sorulduğunda İngilizcede dört dil becerilerinin de Türkçe dil becerilerinden daha iyi olduğunu söyledikleri belirlenmiştir. İngilizcede yüksek oranın yazmada, en düşük oranın ise konuşmada olduğu görülmüştür. Ancak Türkçede ise en iyi oldukları becerinin konuşma becerisi olduğu ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle, dili öğrenme durumları dil becerilerinin de gelişmesinde belirleyici bir durum olarak değerlendirilebilir. Zira, Türkçeyi daha çok konuşma yoluyla öğrenmeleri Türkçede konuşma becerilerinin daha iyi olmasını sağlarken İngilizceyi daha akademik bir ortamda edinmeleri yazma ve okuma becerilerinin daha fazla gelişmesine katkı sağlamıştır diye düşünülebilir. Çocukların da İngilizcede okuma ve yazma becerilerinin daha gelişmiş olmasını okula bağlarken, Türkçede konuşma becerilerinin daha gelişmiş olmasını evlerinde kullanılmasına ve ana dilleri olmasına bağladıkları görülmüştür. Ancak Eroğan (2015) Londra’da yaşayan 6-7 yaş arası 20 Türk çocuğu üzerine yaptığı araştırmasında çocukların Türkçe dil becerilerinin İngilizce dil becerilerinden daha gelişmiş ve daha baskın olduğunu belirlemiştir. Araştırmalar arasındaki bu farklılığın sebebinin çocukların yaş aralıklarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Çünkü 6-7 yaş arası çocukların okulda İngilizceye maruz kalma süresi sadece birkaç yıl iken, 9-14 yaş arasındaki çocukların okulda İngilizceye maruz kalma süreleri de daha uzun yılları kapsamaktadır. Ayrıca yaş ile beraber sosyal ortamların da artması ve genişlemesi ile çocukların İngilizceyi iletişimde daha çok kullanması İngilizce becerilerinin daha fazla gelişmesine katkı sağlayabilir. Ancak 6-7 yaş arası küçük yaş gruplarının bu anlamda bir sosyal ortam oluşturmaları daha olanaksızdır. Buradan hareketle, ana dili Türkçe olan iki dilli Türk çocukların birçoğunun Londra’da küçük yaşlarda Türkçe dil becerileri baskınken, okulla birlikte İngilizceye maruz kalma sürelerinin artmasıyla İngilizce dil becerilerinin Türkçe dil becerilerinin önüne geçtiği söylenebilir. Norveç’teki Türk çocuklarının ana dillerini öğrenme durumlarını araştıran Belet (2009), çalışmasında Türk çocuklarına göre çocukların en fazla Türkçe yazmada ve konuşmada sorun yaşadıklarını, en az ise dinleme ve okumada sorun yaşadıklarını tespit etmiştir. Yazma ve dinlemeye yönelik çıkan sonuçların her iki çalışmada da benzer olduğu görülürken okuma ve konuşma becerilerine yönelik çıkan sonuçların farklılık gösterdiği görülmüştür. Londra’da yaşayan Türk çocukları Türkçede en iyi dil becerilerinin konuşma olduğunu düşünürken Norveç’te yaşayan Türk çocuklarının en çok sorun yaşadıkları becerilerden birinin konuşma olduğunu düşünmeleri dikkat çekicidir. Burada belirleyici olan unsurlardan birinin, çocukların evlerinde aileleriyle iletişim kurduğu dilin olabileceği düşünülebilir. Nitekim çocukların konuşma becerisi o dili kullanma sıklığıyla daha çok gelişebilmektedir.

Çalışmada, Londra’da yaşayan Türk çocuklarının büyük bir çoğunluğunun iki dilli olmanın oldukça faydalı olduğunu düşündüğü belirlenmiştir. Çocuklara göre iki dilli olmanın insanlara yardım etme, diğer insanlarla anlaşma ve başarılı olma gibi faydalarının olduğu tespit edilmiştir. Özellikle çocukların burada daha çok anne babaya

ve diğer Türklere, İngilizce iletişim kurmaları gereken ortamlarda yardımcı olmayı oldukça önemsedikleri görülmüştür. Bu bakımdan anne babası yaşadıkları ülkenin dilini bilmeyen ya da yetersiz seviyede bilen çocukların önemli sorumluluklar üstelendikleri de söylenebilir. Ancak bu durumun çocuklarda psikolojik olarak da olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir. Çocukların iki dilliliğin özellikle farklı insanlarla iletişim kurmalarına ve başarılarına katkı sağladıklarını düşünmeleri bu konuda belirli bir bilince sahip olduklarını göstermesi açısından önemlidir. Çalışmada sadece 3 çocuğun faydalı olmadığına yönelik cevap verdiği tespit edilmiştir. Nitekim çalışmada iki dilli olmanın çocukların yaklaşık yarısının hayatında sorunlara yol açtığı da belirlenmiştir. Bu sorunların daha çok iki dili karıştırma, farklı ortamlarda kullanma ihtiyacı ve unutmadan kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Baker (1995, s. 78) özellikle iki dili karıştırmanın iki dilli gelişimin ilk aşamalarında çok yaygın olduğunu belirtmektedir. Bu da çalışmada yer alan çocukların bir kısmının iki dillilik gelişimlerinin başında olduğunu göstermektedir. Ancak çalışmada çocukların çoğunluğunun iki dilli olmaktan kaynaklı bir problem yaşamadığı belirlenmiştir.

İki dili öğrenmek durumunda kalan göçmen çocuklarının bazılarının iki dilden birine karşı daha ilgisiz oldukları ya da iki dili aynı anda öğrenmeyi kabul etmedikleri gözlenmektedir. Özellikle de ergenlik yıllarında çoğunluk diline doğru bir yönelme olmaktadır. Çocuklar bu dönemde genellikle evde tek bir dil kullanmayı reddetmekte ve akran grubunda kullanılan daha yüksek statüye sahip dili kullanmayı tercih etmektedir (Baker, 1995, s. 80). Bu doğrultuda, bu çalışmada da Londra'da yaşayan Türk çocuklarının iki dili niçin öğrenmek zorunda kaldıklarını düşünüp düşünmedikleri merak edilmiş ve bu durum çocuklara sorulmuştur. Çocukların çok azının bunu her zaman, yarıya yakının ise bazen düşündüğü, yarıya yakının ise asla böyle bir şey düşünmediği ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar, Türk çocuklarının önemli bir kısmının zaman zaman niçin iki dili öğrenmek zorunda kaldıklarını düşündüğünü göstermektedir. Bunun altında yatan sebepler ise iki dili karıştırmaları ve aile, sosyal çevre ve okul üçgeninde yaşadıkları problemler olabilir. Nitekim çocuklarla yapılan görüşmelerde de çocukların yarıya yakını iki dilli olmanın bazı problemlere sebep olduğunu ifade ettiği belirlenmiştir. Bu problemler iki dili karıştırma, farklı ortamlarda kullanma ve unutma başlıkları altında toplanmıştır. Alanyazın incelendiğinde de özellikle iki dilli bireyler arasında iki dili karıştırmanın çok yaygın bir problem olduğu görülmektedir (Aşçı, 2013; Cengiz ve Türk, 2009; Yıldız, 2012). Ancak çalışmada tespit edilen bu problemlerin yaşanmasında çocukların yaşa bağlı olarak gelişim özelliklerinin etkili olabileceği düşünülmektedir. Doğduktan sonra evde Türkçeye maruz kalan çocukların okula başladıktan sonra hayatlarına İngilizcenin girmesi ve her iki durumda da bu dilleri konuşmaya mecbur olmalarının oluşturduğu psikolojik baskı sonucu iki dilli olmanın çocuklar üzerinde bazı olumsuzluklar yaratmasının mümkün olduğu düşünülebilir.

İki dillilik, iki dilli yetişen çocukların "bilişsel becerileri üzerinde çok olumlu ve güçlendirici bir etkiye sahiptir. Tek dilli çocuklara göre dengeli iki dilli çocukların çok daha yaratıcı ve ileri düzeyde zihinsel işlem gerektiren durumlarda çok daha başarılı" oldukları görülmektedir (Yağmur, 2007). Bu durum çocukların ileriki yaşlarında hem

akademik hem de sosyal yaşamlarında daha başarılı bireyler olmalarına katkı sağlamaktadır. Nitekim Uyar (2012'den akt. Aydın, 2015) da iki dilliliğin "gelişmiş medeniyetlerde hukuki bir değer, toplumsal bir zenginlik ve bireye kimi bilişsel ve toplumsal ayrıcalık sunan bir olgu olarak görüldüğünü" ifade etmektedir. Bu bakımdan, en az iki dil bilmenin öneminin giderek arttığı bir dünyada çocukların bu farkındalığa erken yaşta ulaşmasının dil öğrenmeye yönelik tutumlarını da olumlu yönde etkilemesi beklenir. Bu araştırmada, Londra'da yaşayan Türk çocuklarının bu konudaki farkındalıklarını belirleyebilmek amacıyla sorulan 'İki dili konuşabildiğim için kendimi daha ayrıcalıklı görüyorum' maddesine çocukların çoğunluğunun her zaman, az bir kısmının ise bazen cevabını verdiği görülmüştür. Yine çocukların önemli bir kısmının her zaman, az bir kısmının ise bazen iki dili bildikleri için gelecekte daha şanslı olduklarını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda, iki dilli Türk çocukların iki dil bilmenin önemini kavradıkları ve aslında iki dili öğrenme konusunda olumsuz bir tutum içerisinde olmadıkları söylenebilir. Yapılan görüşmelerde de çocukların tamamına yakınının iki dilli olmanın yararlı olduğuna inandığı ortaya çıkmıştır. İki dilli olmanın yararlarını insanlara yardımcı olmak, farklı uluslardan insanlarla iletişim kurmak ve başarılı olmak şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Bu yaş grubu içerisindeki Türk çocuklarının iki dilli olmanın önemine vakıf olması oldukça önemli bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın bulgularına göre, çocukların çevrelerinin genel olarak iki dilliliğe bakışının olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan çocukların aileleri ve öğretmenleri tarafından desteklenmeleri çocukların iki dili de öğrenme isteğini artıracaktır. Ayrıca çocukların iki dilli olmanın önemli olduğunu düşünmelerinde çevrelerinin de etkisi olduğu söylenebilir. Ancak çok az sayıda da olsa bazı çocukların ailelerinin iki dilliliğe yönelik olumsuz bir bakış açısına sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu ailelerin çocuklarına evde Türkçe konuşmaları yönünde baskı yaptıkları belirlenmiştir. Bu, ailelerin çocuklarıyla İngilizce iletişim kuramamasından kaynaklı ya da çocuklarının kendi dillerine yabancılaşacağı yönündeki kaygılarından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Yaman ve Dağtaş (2015) ise çalışmalarında İngiltere'de yaşayan Türk ailelerin birçoğunun Türkçeye karşı olumsuz tutum içinde olduklarını tespit etmişlerdir. Fakat bu çalışmada çocukların çevrelerinde Türkçeye yönelik olumsuz bir bakış açısına sahip kişiler olmadığı tespit edilmiştir. Bu farklı sonuçlarda, çalışmaların ele aldığı örneklem gruplarının belirleyici olabileceği düşünülmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

- Araştırmalarda çocukların çoğunun İngilizceyi daha çok tercih ettiği ve İngilizce ile kendilerini daha iyi ifade ettiklerini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bu da Türk çocuklarının kendi ana dillerinden uzaklaştığını göstermektedir. Bu sebeple özellikle yurt dışına gönderilen Türkçe öğretmenlerinin bu durumun farkında olup çocukların ana dillerini sevmelerini, kullanmalarını teşvik edecek ders planlamaları ve etkinlikleri hazırlamaları sağlanmalıdır.
- Londra'daki Türk dernekleri tarafından Türkçe öğretmenlerinin de desteğiyle Türk çocuklarına yönelik çeşitli eğlenceli etkinlikler düzenlenerek bu

etkinliklerde çocukların Türkçe konuşmalarını teşvik edecek ortamlar oluşturulabilir.

- Okullar tarafından her iki dilde de problem yaşayan çocuklara yönelik destekleyici programlar geliştirilmelidir.
- Yurt dışında yaşayan ailelere çocuklarıyla sağlıklı bir şekilde anlaşmaları için yaşadıkları ülkenin dilini öğrenmeleri konusunda elçilikler, vakıflar aracılığıyla yardımda bulunulmalıdır. Bu amaçla özellikle elçiliklerin, vakıfların açacağı kurslarla yaşadığı ülkenin dilini bilmeyen Türklere dil konusunda destek sağlanmalıdır. Dil problemi yaşayan Türklerin bu kurslara katılımı teşvik edilmelidir.
- Bu çalışmada ana dili Türkçe olan çocukların dil tercihleri üzerinde durulmuştur. Diğer araştırmacılar tarafından bu çocukların karşılaştıkları problemlerin çözümüne yönelik uygulamalı araştırmalar yapılabilir.
- Türkiye’den giden ana dili Türkçe olmayan ya da çok uluslu ailelerin çocuklarının da dil tercihleri ve bu tercihlerindeki sebepler incelenebilir.
- Yurt dışında yaşayan farklı yaş gruplarındaki Türk çocuklarının dil gelişimleri incelenip karşılaştırılabilir.
- Farklı demografik özelliklere sahip Türk ailelerinin çocuklarının dil gelişim süreçleri incelenip karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Arslan, M. & Şaşmaz, A. (2016). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili kullanımı ve kültür açısından karşılaştıkları sorunlar: Bosna Hersek örneği. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 4 (1), 180-195.

Aşçı, U. D. (2013). *İngiltere’deki Türkçe konuşan toplumda iki dillilik (bilingualism) ve dil karışması (interference)*. Bengü Bitig, Ahmet Bican Ercilasun Armağanı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 101-107.

Aydın, G. & Gün, M. (2018). Çok uluslu aileye sahip iki dilli çocukların Türkçe sözlü dil becerilerinin yanlış çözümlene yöntemine göre incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6 (2), 325-342.

Aydoğan, S. & Aydın, G. (2017). *İngiltere’de yaşayan Türk çocuklarının Türkçe anlattıkları hikâyelerin incelenmesi*. II. Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı içinde (s. 275-281). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

Baker, C. (1995). *A parents' and teachers' guide to bilingualism*. Clevedon, Philadelphia, Adelaide: Multilingual Matters LTD.

Bayat, A. (2016). İki dillilik bağlamında İngiltere’de yaşayan Türk çocuklarının ana dili Türkçeyi öğrenme durumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bekir, H. & Aydın, R. (2018). Almanya’da yaşayan Türk ebeveynlerin ana dilin okul başarısına etkisine ilişkin görüşleri. *Zeitschriftfürdie Welt der Türken Journal of World of Turks*, 10 (1), 95-107.

- Belet, Ş. D. (2009). İki dilli Türk öğrencilerin ana dili Türkçeyi öğrenme durumlarına ilişkin öğrenci, veli ve öğretmen görüşleri (Fjell ilköğretim okulu örneği, Norveç). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 71-85.
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. New York: H. Holt Co.
- Bölükbaş Kaya, F., Hançer, F. B. & Golynskaia, A. (2019). İki dillilik: Tanımı ve Türkleri üzerine kuramsal tartışmalar. *International Journal of Language's Education and Teaching*, 7 (2), 98-113.
- Cengiz, K. & Türk, H. (2009). Hatay'da iki dillilik ve iki dillilikten kaynaklanan dil karışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (12), 190-208.
- Cook, V. (1991). *Second Language Learning and Language Teaching*. London: Arnold.
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim Araştırmaları*. İstanbul: Edam.
- Erdoğan, E. (2015). İngiltere'de yaşayan Türkçe ve İngilizce konuşucusu sıralı iki dilli çocukların dil gelişim performanslarının özgül dil bozukluğu riski açısından incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Esenlikçi, A. C. & Engin, M. A. (2019). 1960'dan günümüze Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan Türk göçmenlerin sorunları. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 8 (20), 59-77.
- Güleç, Ş. & Yaman, H. (2014). İki dillilere Türkçe dil bilgisi öğretiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi: İngiltere örneği. III. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı içinde (s. 87-104), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Günay, V. D. (2015). İki ya da çok dillilikte Avrupa toplumu. 21.03.2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/177709> adresinden alınmıştır.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıçoğlu, G., Acat, M. B. & Karadağ, E. (2015). İngiltere'deki Türk öğrencilerin kültürleşme tercihleri ve bu tercihlerin okula aidiyet duygusuyla ilişkisi. *Sosyoloji Dergisi*, 30 (1), 195-225.
- Londra MEB (2020). TC. Londra Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği Görev Bölgesindeki Türk Dernek Okulları Listesi. Erişim Adresi/: http://londra.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/10185009_Site_Ycin_Turk_Dernek_OkullarY_Listesi_2019-2020.pdf
- Okur, A. (2014). Language use of Turkish speaking communities in the United Kingdom (A case study according to the views of families, teachers, and students). *International Online Journal of Educational Sciences*, 6 (12), 292-306.
- Ortaköylü, S., Satılmış, S. & Eyüp B. (2020). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik yapılan araştırmalar üzerine bir analiz çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8 (1), 87-112.

- Özdemir, S. (2016). İskoçya’da yaşayan Türklerin dil kullanımları ve dil tercihlerinde bireysel etmenler. *Turkish Studies*, 11 (4), 761-782.
- Tatar Kırılmış, İ. & Çelebi, C. (2015). İngiltere’de anadil olarak Türkçe dersi alan öğrencilerin Türkçe kelime dağarcığı. *Studies of The Ottoman Domain*, 5 (8), 1-41.
- İsa, T. (2014). İngiltere’de azınlık gruplar ve eğitim: ‘Türkçe konuşan göçmenler’. *Die Gaste*, 30, 4.
- Uludüz, H. & Günbayı, İ. (2018). Yaratıcı dramının iki dilli öğrencilerin Türkçe kitap okuma sevgi ve ilgisine etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 29-40.
- Uysal, A. (2015). Bir diaspora mekânı olarak Londra Türk Okulları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (41), 756-768.
- Uysal, A. (2016). Londra’daki Türkiyeli çocukların ulusaşırı mekânlarda duygusal coğrafyaları. *Göç Dergisi*, 3 (1), 99-119.
- Uzun, L. (2003). *Neden anadili öğretimi? Nasıl bir anadili öğretimi?*. İçinde: Cumhuriyetimizin 80. Yılında Türkçemiz, s. 55-60. Ankara: ANAÇEV Yayını.
- Verhoeven, L. (1996). Turkish literacy and its acquisition in the Netherlands. *International Journal of the Sociology of Language*, 119, 87-108.
- Yılmaz, M. Y. (2014). İki dillilik olgusu ve Almanya’daki Türklerin iki dilli eğitim sorunu. *Turkish Studies*, 9 (3), 1641-1651.
- Yağmur, K. (2007). İkidilli çocukların dil becerilerinin ölçümü ve eşik kuramı. *Dil Dergisi*, 135, 60-76.
- Yaman, H. & Dağtaş, A. (2015). İngiltere’deki iki dilli Türkçe çocuklarına Türkçe öğreten öğretmenlerin ihtiyaç analizi: Swot analiz örneği. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (4), 47-82.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, C. (2012). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına türkçe öğretimi (Almanya örneği)*. Ankara: Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.
- Yıldız, C. (2013). Almanya’da ana dili olarak Türkçe öğretimine ilişkin öğrenci görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6 (11), 1083-1113.